A Magyar Szociológiai Társaság Etnikai Kisebbségkutató Szakosztálya és a Pécsi Akadémiai Bizottság Kisebbségkutató Munkacsoportja szervezésében

„Tájak, tájegységek, etnikai kisebbségek Közép-Európában”

Pécs, 2006. 11. 24-25.

Gábrity Molnár Irén

Újvidéki Egyetem,
Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka

Megmaradás, avagy továbbtanulási lehetőségek és szándékok a Vajdaságban

- etnikai magatartásvizsgálat -

Pécs, 2006. 11. 24-25.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Szerbia etnikai térképe

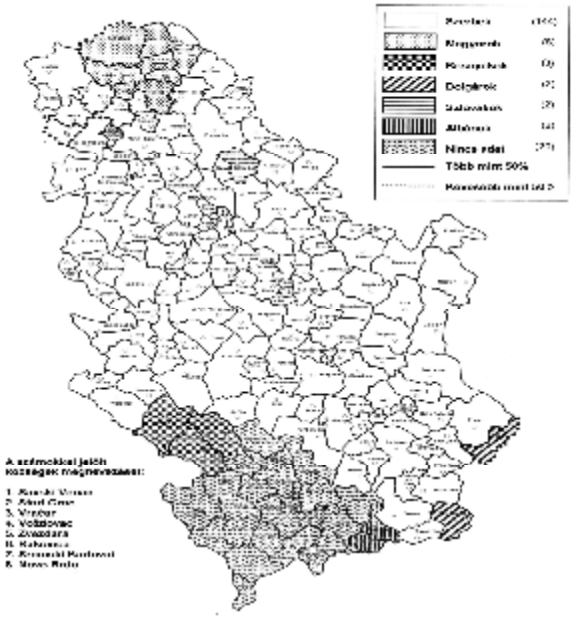

Vajdaság etnikai térképe

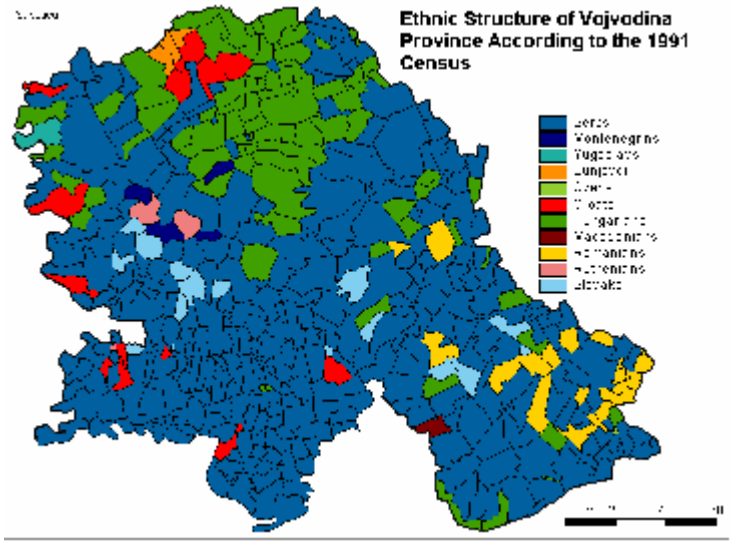

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

A vajdasági magyarok területi megoszlása

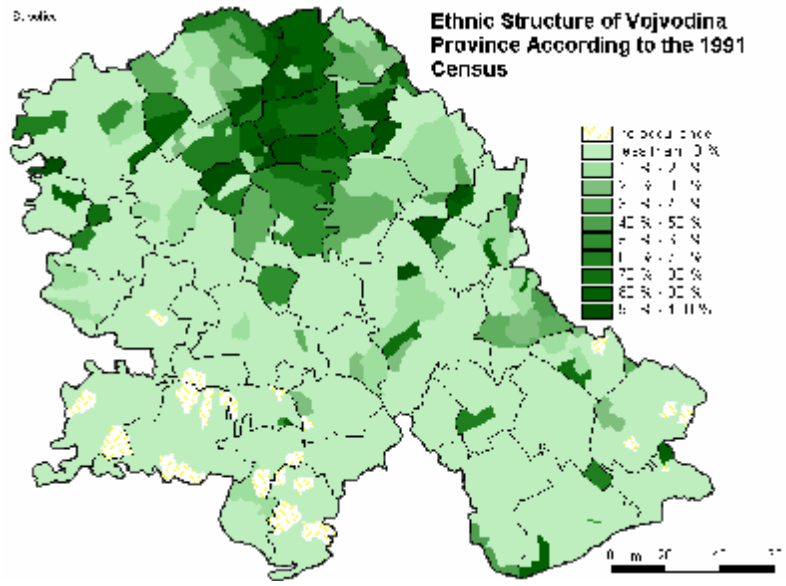

A délvidéki magyarok száma/részaránya csökken!

1900	**378 634**	**Növekvő népszaporulat** **Vajdasági lakosság részarány: 26%**
1961	**449 587**	**Csökkenő népesség** **Részarány: 24%**
2002	**290 207**	**Fogyatkozás** **Részarány: 14,28%.**

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

A vajdasági magyarság nem csak számosságában, identitástudatában és emberi, közösségi jogaiban veszített sokat az elmúlt évtizedek során, sokkalta súlyosabb számára az a veszteség, amelyet viszonylagos gazdasági és intellektuális erőnléte, társadalmi szerepe tekintetében szenvedett el.

A súlyveszítés, az emigrációval, asszimilációval együtt, a közeljövőben tovább folytatódik. Szerbiában, a még esedékes privatizációs és vagyon-visszaszármaztatási folyamatok kirekesztettjei és kárvallottjai is a kisebbségek.

A vajdasági magyarok őshonos kisebbség Szerbiában, nemzeti megmaradásuk mégis attól függ, hogy mennyire tudnak alkalmazkodni a többségi nemzet által diktált állami intézkedésekhez, van-e azonnali válaszuk az esetleges diszkriminációra.
A magyarok esetében a továbbtanulás dimenziója nem csak a szándékon múlik, de a hozzáférésen és a helybeli versenyképességen is.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Feladat: az asszimiláció, elvándorlás fékezése – identitásmegörzés az iskolákban

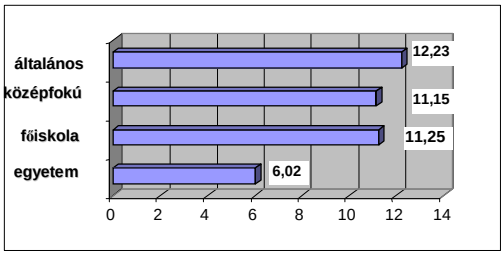

A magyar tanulók részaránya a demográfiailag elvárt (14%) alatt van

-legtöbben a főiskolát választják, nem pedig az egyetemet

- a hallgatók 1/3-a tanul (részben) magyarul

A magyar lakosság iskolai alulreprezentáltsága

15 év feletti lakosok - 2002

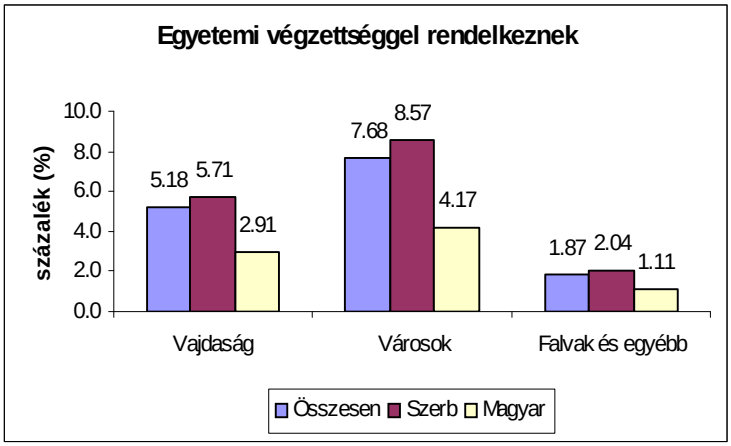

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Magyar általános iskolások községenként

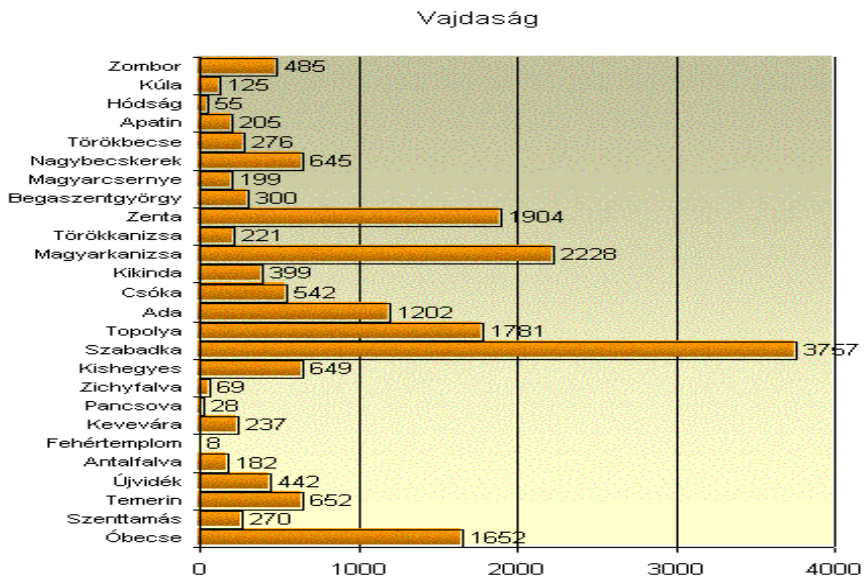

A fiatalok továbbtanulással kapcsolatos elképzelései	Átlagjegy
1. Minden megoldás jobb, mint a középiskola utáni munkanélküliség	3,61
2. Lehetetlen elhelyezkedni a friss középiskolai végzetteknek	3,44
3. Csak több szakmával boldogulhat az ember	3,36
4. Az érettségi csak az egyetemi főiskolai felvételinél előnyös	3,34
5. A középiskola utáni képzés kell, de csak ha munkahelyet garantál	3,33
6. A továbbtanulással az ember fiatalnak érezheti magát	3,29
7. Érdemes felsőfokon tanulni, addig sincs munka nélkül	3,24

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Az empirikus kutatás (2002) eredményei (493 tanuló és szülő válasza):

a) a szülők 87 százaléka támogatja a magyar tannyelvű továbbtanulást
b) a szülők 80 százaléka támogatja a magyar tannyelvű tehetséggondozó gimnáziumokat megnyitását és 66,4 százaléka elküldené gyermekét a magyar speciális tehetséggondozóba

a.) a diákok 77,2 százaléka magyar nyelvű középiskolában szeretne továbbtanulni
b) a tanulók 25 százaléka gimnáziumba íratkozna.

Az anyanyelvű közoktatás az identitásmegőrzés záloga!

Mely szakon tanulna tovább? 15-28 éves magyar fiatalok válaszai (2002)

Szak neve	Első opció (%, N=194)	Második opció (%,N=96)	Harmadik opció (%, N=36)
Közgazdasági	17,5	18,8	16,7
Műszaki	17,0	8,3	0
Informatika	15,5	11,5	2,8
Bölcsész	12,4	10,4	44,4
Egészségügy	11,3	5,2	2,8
Pedagógus	6,7	15,6	8,3
Művészeti	5,7	9,4	0
Természettudom.	5,2	5,2	8,3
Mezőgazdasági	3,1	3,1	2,8
Jog	3,1	11,5	0
Testnevelés	1,5	1,0	0
Egyéb	1,0	0	0
ÖSSZESEN	100	100	100

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Kutatáseredmények:

1. **Gyermek létszámcsökkenés → ha ilyen rohamosan csökken a magyar tanulók száma a közoktatásban, akkor 10-15 év múlva csak a 3000-3500 fő felett számláló településeken lesz magyar tannyelvű oktatás. Színmagyar tagozatú általános iskolai oktatást csak az 5000-6000 főt számláló helységekben.**
2. **Képzéslemaradás ⟶ a magyar gyermek továbbtanulási hajlama gyengébb, mint a többségi nemzeté.**
3. **Szakválasztás és a tannyelv összefüggése ⟶ a közgazdasági, műszaki/informatikai, bölcsész képzést válasszák, utána az egészségügy és a pedagógus szak**
4. **Tömbösödés → Észak-Bácska és Észak-Bánát területén, tanul a magyar középiskolások 75,76%-a.**

Feladatunk:

Továbbfejleszteni az anyanyelvű oktatási hálózatot (intézményesítés, minőségemelés):

1. **Érettségit adó szakközépiskolák és a gimnáziumok preferálása**
2. **Piacigényes szakok és gyakorlatias tudás bevezetése**
3. **Minőséges intézmények, szakértelmű tanárok (permanens továbbképzés, számítógép-, nyelvtanulás)**
4. **Külön figyelni a szórványban tanulók sorsát (kollégiumok, utaztatás, ösztöndíjazás)**
5. **Emelni a továbbtanulási szándékot – felnőttképzés reformja**

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

A hallgatók területi megosztása

- a intézmény és a szak kiválasztáskor döntő: a hallgató érdeklődése, az intézmény közelsége a költségek miatt és a tannyelve.

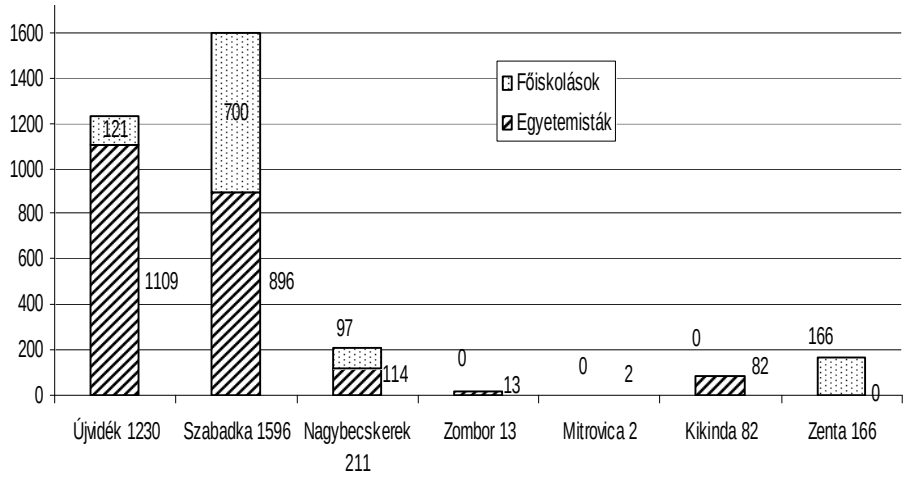

Fiatal tanári utánpótlást!

Vajdasági egyetemi tanerő – 2005-06		FŐIS-KOLÁK (9)	KAROK (14)	ÖSSZESEN
TANÁROK, TANÁR-SEGÉDEK, SZAKMUNKA-TÁRSAK	ÖSZ-SZESEN	271	2 354	2 625
	MAGYAR	50 18,45% 37 fő a szabadkai Műszaki Főiskolán	146 6,20% Szabadkán 22 Közgazd 20 Tanító-képzőben	196 8,33%

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Oktatáskutatási tapasztalatok:

***1.* Pedagógushiány a vajdasági közoktatásban**

- legtöbb magyarul tudó általános- és középiskolai tanár a tömbben, Szabadkán, Kanizsán és Topolyán hiányzik; az átmeneti megoldások kihatnak a tanítás minőségére!

***2. A* Szerbiában/Vajdaságban élő magyarok a balkáni háború miatt elhalasztották a felsőoktatási intézményalapítási lehetőségeket.**

Egy évtizedes összefogás, munka eredménye:

Létrejött az Tartományi alapítású állami Magyar Nyelvű Tanítóképző Kar Újvidéki Egyetem keretein belül – 2006 január 31-től Szabadkán.

További lépések…

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Kar alapítási dilemmák – alternatívák:

1. Az etnikai egyetemi modell vagy a versenyképes egyetemi modell kell a régióban?

2. A kisebbségi tudományművelést állami felsőoktatási intézményekbe érdemes összpontosítani vagy a civil tudományos társaságokra és alapítványokra támaszkodni, magánkarokat nyitni?

3. Egy regionális felsőoktatási - kutatóintézeti központ vagy kutatóhálózat kialakítása?

Konkrét célok, megoldási alternatívák a vajdasági magyar felsőoktatási programhoz

A.) Lépést tartva az európai felsőoktatási rendszerrel, igazodni a szerbiai felsőoktatási reformhoz

B.) A prioritások kidolgozása
- konkrét intézményes megoldások:
1. Szabadkán magyarul: pedagógus, mérnök, üzleti szakemberképzés
2. Újvidéken tanár (magyarul/részben magyarul), jogász- és orvosképzés (anyaországi részképzések), lektorátus;
3. Zentán a kertészképzés - legalizált kihelyezett tagozaton beillesztve a szerbiai felsőoktatásba is.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Magyarországi oktatástámogatások Vajdaságba:

- **nincs folyamatos, hosszú távú, intézményfenntartó támogatás**
- **csak alkalmi-kiegészítő támogatások érkeznek**
- **az eddig kialakult alapítványi támogatási forma alkalmatlan**
- **előnyös a magyarországi szakértői közreműködés az egyetemszervezésben**
- **és a magyar–magyar szakértői csoportok folyamatos működtetése a kutatásokban**

Melyek azok az intézmények, finanszírozási formák és kisebbségi közösségépítő stratégiák, amelyek megerősíthetik a határon túli magyar közösségek identitását, javítják versenypozícióikat, összhangba hozhatók a többségi társadalom elvárásaival?

Milyen további eszközökre lenne szükség?

Átháríthető-e a finanszírozás az EU-ra?

Túl kell-e, túl lehet-e lépni a „templom és iskola” identitásőrző szerepén?

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

KONKLÚZIÓK:

1. A kisebbségek megmaradásának fontos szempontja az anyanyelvű oktatás és a művelődési szervezetek fenntartása

2. A Kárpát-medencében szükségeltetik egy nemzeti felsőoktatási stratégia és együttműködés kidolgozása, az anyaországi és a határon túli szakemberek közreműködésével

3. Regionális fejlesztési és kutatóintézeti hálózat kialakítása – *a beruházási és vállalkozási hajlam emelése az otthonmarasztalás módja*

4. Együttműködő magyar nyelvű médiahálózattal folyamatosan informálni/vonzani a határon túlikat is

Tanulságok → TENNIVALÓ

1. **Hosszú távon stratégiai terv kidolgozása** (szakemberek, Magyar Nemzeti Tanács): új politikai, erkölcsi és anyagi támogatási modellek a szülőföldön marasztaláshoz

3. **A jövőterv elemei**: a magyar értelmiség, a vállalkozók szerepvállalása, a falu népének bíztatása, a tanuló ifjúság versenyképessége, a magyar tömegtájékoztatás új formái.

4. **A sürgős tennivalók**: teljes magyar nyelvű oktatás (óvodától az egyetemig), kollégiumi-, továbbképzési rendszer, diplomahonosítás; átgondolt ösztöndíjreform, új beruházások és munkahelyek, vállalkozáskészség;

5. **A magyar lakosság jobb önszerveződése:** művelődés-szervezetek a szórványban; a nemzeti identitástudat ápolása, a magyar családok szervezett erkölcsi és szociális támogatása; az egyház lelki segélynyújtása;

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Megmaradásunk záloga a szakemberi- és értelmiségképzés, helytállás a munkaerőpiacon és a vállalkozásokban!

Köszönöm a figyelmet!

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com